

आर्मी पब्लिक स्कूल, बिन्नागुड़ी
अर्धवार्षिक परीक्षा-2017-2018
विषय-संस्कृतं कक्षा-सप्तम

पाठ – १

१) गद्यांश पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।

श्रीरामस्य आदेशेन वानरसेना लंकाम् अगच्छत् अन्ते। मध्ये युद्धम् अभवत् :तत्र लंकायां द्वयोः सेनयोः ।
:श्रीरामस्य विजयः । अभवत् :श्रीरामस्य सर्वत्र जयघोषः । अभवत् मृत्युं च प्राप्नोत् :पराजितः महापराक्रमी रावणः
। आसीत् :तु अधर्मस्य उपरि धर्मस्य विजयः

क) एकपदेन उत्तरत (3 = 3 x 1)

- युद्धे कः अभवत् :पराजितः ?
- जयघोषः कस्य अभवत् ?
- कस्य आदेशेन वानरसेना लंकाम् अगच्छत् ?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

(2 = 2 x 2)

- श्रीरामस्य विजय कीदृशः? आसीत् :विजयः ?
- युद्धे कस्य पराजयः? अभवत् ?

ग) यथानिर्देशानुसारं उत्तरत ।

(2 = 2 x 1)

- ? इत्यस्य विलोमपदं किम् 'धर्मस्य' ?
- 'सेनयोः द्वयोः' अनयोः विशेषणपदं किम् ?

घ) क्रियापदानि चित्वा वाक्यानि पुरयत ।

(5 = 5x1)

- दशरथस्य चत्वारः पुत्राः ?
- श्रीरामेण सह लक्ष्मणः अपि वनम् ?
- वने रावणः सीतायाः अपहरणम् ?
- हनुमान् श्रीरामाय सीतायाः सर्वं वृत्तान्तम् ।
- अन्ते रावणः मृत्युं ?

मञ्जूषा – प्राप्नोत् न्यवेदयत् , अगच्छत् , आसन् , अकरोत् ,

पाठ 'रक्षाबन्धनम्' २ –

१. संवादं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।

समीक्षा | आगमिष्यति :दिल्लीत :मम मातुल –

सौम्या | तुभ्यम् उपहारम् अपि दास्यति :किं तव मातुल –

समीक्षा | महयम् उपहारम् अपि दास्यति :मम मातुल , आम् -

सौम्या | अपि तुभ्यम् उपहारं दास्यति : किं तव अनुज -
समीक्षा | : उपहार : एव सर्वश्रेष्ठ : मम अनुजस्य स्नेह - सा पुस्तकानि आनेष्यति :

क) एकपदेन उत्तरत | (3 = 3 x 1)

- i) कस्य स्नेह सर्वश्रेष्ठ? अस्ति : उपहार :
- ii) समीक्षाया? मातुलानी कानि आनेष्यति :
- iii) समीक्षाया? आगमिष्यति : कुत : मातुल :

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत (4 = 2 x 1) |

- i) समीक्षायै सर्वश्रेष्ठ? अस्ति : क : उपहार :
- ii) दिल्लीत? आगमिष्यति : क :

ग) यथानिर्देशानुसारम् उत्तरत (3 = 3 x 1) |

- i) ? पदस्य धातु लिखत 'दास्यति'
- ii) इति सर्वनाम कस्य 'मम' प्रयुक्तम्?
- iii) ? पदस्य विभक्ति लिखत 'अनुजस्य'

पाठ 'विज्ञानस्य आविष्कारा' 3 -

१) अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत |

एतत् वायुयानम् अस्ति स्वल्पेन कालेन दूरस्थप्रदेशं विदेशं च : अनेन जना | भवन्ति : द्रुतगत्या गन्तुं समर्था : अनेन जना |
ए | भवन्ति : गन्तुं समर्थातत् सेनाया | प्रमुखं सुत्रम् अस्ति : एतत् यानं विश्वस्य एकताया | प्रमुखम् अंगम् अस्ति :

क) एकपदेन उत्तरत (3 = 3 x 1) |

- i) सेनाया? प्रमुखम् अंगम् किम् :
- ii) प्रमुखं सुत्रम्? विशेष्यपदं किम् : अनयो ' '
- iii) ? पदस्य विभक्ति लिखत 'स्वल्पेन'

ख) पूर्ण वाक्येन उत्तरत (4 = 2 x 2) |

- i) वायुयानं कस्या? प्रमुखम् अंगम् :
- ii) वायुयान कस्य प्रमुखं सुत्रम् अस्ति?

ग) यथानिर्देशानुसारम् उत्तरत |

- ? प्रत्यय : इत्यत्र क 'गन्तुं' (i)
- ? पदस्य धातु लिखत 'अस्ति' (II)

(3 = 1 x 3)

'एकताया' (III)

शब्दस्य विभक्ति लिखत ?

पाठ - 3

1. दिए गए शब्दों के विभक्ति लिखें |

अंक -3

- i. देशस्य
- ii. स्थानस्य
- iii. सेनाया:
- iv. संतोषम्
- v. फलानि

- vi. बन्धुभिः
2. दिए गए क्रियापदों का धातु एवं लकार लिखें। अंक – 3
i. भवन्ति
ii. कुर्वन्ति
iii. पश्यामः
iv. अस्ति
v. पश्यन्ति
vi. तिष्ठन्ति

खण्ड – क

पठित गद्यांश / पठित पद्यांस

1. निम्नलिखित पठित गद्यांस पठित्वा प्रश्नानां उत्तरं लिखन्तु:-

(नीचे लिखे पठित गद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखिए)-

5 x1=5

- i. पुरा अयोध्याया : नृपःदशरथःआसीत् I तस्य चत्वारः पुत्राः आसन् I रामः दशरथस्य ज्येष्ठः पुत्रः आसीत् I श्री रामःबाल्यात् एव विनयशीलः आज्ञाकारी शास्त्रनिपुणः च आसीत् I श्रीरामः अनुजैः सह गुरोः वशिष्ठस्य आश्रमे आध्ययनं करोति स्म I श्रीरामः सदैव गुरोः आज्ञां पालयति स्म I

(क) अयोध्याया : नृपः कः आसीत् ?

(ख) दशरथस्य कति पुत्राः आसन्?

(ग) दशरथस्य ज्येष्ठः पुत्रः कः आसीत् ?

(घ) श्री रामः बाल्यात् कीदृशः आसीत् ?

(ङ) श्रीरामः अनुजैः सह कस्य आश्रमे आध्ययनं करोति स्म?

- ii. पद्यांसं पठित्वा प्रश्नानां उत्तरं लिखन्तु :- (नीचे लिखे पद्य को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखे)-

अष्टादश – पुराणेषु व्यासस्य वचनद्वयम् I

परोपकारः पुण्याय , पापाय परपीडनम् II

- (क) कति पुराणानि सन्ति ?
- (ख) व्यासस्य कति वचने स्थ :?
- (ग) परोपकार कस्मै भवति ?
- (घ) परपीडने किं भवति ?
- (ङ) श्लोकानुसारं अस्मभ्यं सदा किं कर्तव्यम् ?

अपठित गद्यांश :

2 .i .निम्नलिखित अपठित गद्यांश प्रश्नानां उत्तरं लिखन्तु | (नीचे लिखे अपठित गद्यांस को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखे)-

5 x1=5

पाण्डवाःपञ्च भ्रातरःआसन् युधिष्ठिरः ,भीमः,अर्जुनः , नकुलः सहदेवः च I ते नृपस्य पाण्डोः पुत्राः आसन् I तेषु युधिष्ठिरः ज्येष्ठःआसीत् I सर्वे युधिष्ठिरस्य आज्ञां पालयन्ति स्म I एकदा पाण्डवाःएकस्मिन् वने भ्रमन्ति स्म I वने इतस्ततःभ्रमन्तःते तृषया व्याकुलाः अभवन् I ते अग्रे अगच्छन् I वनस्य मध्ये एकः विशालःसरोवरःआसीत् I सरोवरे रक्तानि कमलानि विकसितानि |आसन् I ते सर्वे वृक्षच्छायायाम् उपविष्टाःI

- (क) पाण्डवाः कस्य पुत्राः आसन् ?
- (ख) ज्येष्ठः पुत्रः कःआसीत् ?
- (ग) पाण्डवाःकया व्याकुलाः अभवन् ?
- (घ) वनस्य मध्ये कःआसीत् ?
- (ङ) पाण्डवाः कुत्र उपविष्टाः?

. ii. कस्मिंश्चित् वृक्षे काकदम्पती निवसतः स्म I तस्य वृक्षस्य कोटेरे एकः सर्पः अपि निवसति स्म I सः सर्पः तयोः अपत्यानि अखादत् I ततः काकी काकम् - अवदत् स्वामिन् !त्यज्यताम् अयं तरुःI यावत् अयं सर्पः तिष्ठति तावत् आवयोः संततेःजीवनं सुरक्षितं नास्ति I

काकः अवदत् -- प्रिये ,न भेतव्यम् I एषः सर्पः दुष्टः अस्ति अहं अस्य वधस्य उपायं करिष्यामि I काकी अपृच्छत् -- अवयोः शत्रुः तु बलवान् अस्ति I त्वं कथं अस्य वधं करिष्यसि ?काकः प्रत्यवदत् -मम मनसि सर्पस्य विनाशाय एका योजना अस्ति I किं त्वया न श्रुत्वं यत् -- “उपयेन हि यत् शक्यं न तत् शक्यं पराक्रमै ”

- (क) वृक्षे कौ निवसतः स्म ? अंक
- (ख) सर्पः कुत्र निवसति ?
- (ग) सर्पस्य वधस्य उपायं कः करिष्यति ?
- (घ) काकी काकं किं अवदत् ?
- (ङ) उपायेन यत् शक्यं तत् कैः न शक्यं ?

“खण्ड –ख”

पाठ -5 – सुभाषितानि

3. प्रदत्तान् शब्दानां अर्थान् लिखन्तु | (दिये गये शब्दों के अर्थ लिखिए):- अंक- 0.5
(क) कुतः (ख) भारभूता : (ग) समासेन (घ) भुवि (ङ) वदेत्
(च) शत्रुः (छ) शीलम् (ज) वाचम्
4. एकपदेन उत्तरत I (एक पद मे उत्तर दीजिए):- अंक -0.5
(क) कीदृशं धनं कार्यकाले न उपयुज्यते ?
(ख) हंस मध्ये कः न शोभते ?
(ग) सुखं किं भवति ?
(घ) दुखस्य किं लक्षणम् ?
(ङ) अलसः किं न लभते ?
(च) कः धनं न लभते ?
5. पूर्ण वाक्येन उत्तरत (पूर्ण वाक्य मे उत्तर दीजिए):- अंक – 1
(क) कार्यकाले समुत्पन्ने कीदृशी विद्या उपयोगी न भवति ?
(ख) मृत्युलोके के भुवि भारभूताः भवन्ति ?
(ग) पादं कथं न्यसेत् ?
(घ) सुख-दुखयोः किं लक्षणम् ?
(ङ) कीदृशीं वाचं वदेत् ?
- 6 .मूल्याधारित प्रश्नानां उत्तरं लिखन्तु (मूल्याधारित प्रश्नों के उत्तर लिखिए):- अंक – 2
(क) परोपकारेण सदा किं लभ्यते ?
(ख) अपठितस्य बालस्य शत्रू कौ भवतः ?
(ग) परपीडनं सर्वदा किमर्थं भवति ?
(घ) कीदृशाः नराः पशुवत् विचरन्ति ?

पाठ – 6 – विद्यायाः महत्त्वम्

2. प्रदत्तान् शब्दानाम् अर्थान् लिखन्तु | (दिये गये शब्दों के अर्थ लिखिए):- अंक – 0.5

(क) एकदा (ख) गङ्गायाः तटे (ग) प्रयासः घ) अभ्यन्तरे ङ) कोऽपि

3. एकपदेन उत्तरत I (एक पद मे उत्तर दीजिए):-

अंक – 0.5

- (क) पाटलि-पुत्र नगरं कुत्र आसीत् ?
- (ख) नगरस्य नाम किम् आसीत् ?
- (ग) राज्ञः नाम किम् आसीत् ?
- (घ) राजा सुदर्शनस्य कति पुत्राः आसन् ?
- (ङ) विद्या किं ददाति ?
- (च) राजपुत्राः कीदृशाः आसन् ?

4. पूर्ण वाक्येन उत्तरत | (पूर्ण वाक्य मे उत्तर दीजिए):-

अंक – 1

- (क) राजा किमर्थं चिन्तितः आसीत् ?
- (ख) विष्णुशर्मा केषां कथाभिः राजकुमारान् शिक्षितवान् ?
- (ग) राजा किम् इच्छति स्म ?
- (घ) शिक्षां प्राप्य राजपुत्राः कीदृशाः अभवन् ?
- (ङ) राजपुत्राणां शिक्षायाः दायित्वं कः स्वीकरोति ?

6. मूल्याधारित प्रश्नानां उत्तरं लिखन्तु | (मूल्याधारित प्रश्नो के उत्तर लिखिए):-

अंक- 2

- (क) जीवने शिक्षा किमर्थं आवश्यकी भवति ?
- (ख) किं विद्या प्राप्तये भाग्यं कारणं भवति ?
- (ग) राजा , पुत्राणां शिक्षायाः बिषये किं चिन्तितम् ?

पाठ –7 – गीतोपदेशाः

3. प्रदत्तान् शब्दानाम् अर्थान् लिखन्तु | (दिये गये शब्दों के अर्थ लिखिए):-

अंक – 0.5

- (क) मारुतः (ख) पावकः (ग) दहति (घ) ग्लानिः
- (ङ) कौन्तेय (च) सम्भवामि (छ) आपः (ज) यदा – यदा

5. एकपदेन उत्तरत I (एक पद मे उत्तर दीजिए):-

अंक – 0.5

- (क) 'भारत' इति संबोधनं कस्मै प्रयुक्तम् ?
- (ख) गीतायां कति अध्यायाः सन्ति ?

- (ग) जनस्य अधिकारः कस्मिन् भवेत् ?
(घ) दुर्निग्रहं किम् अस्ति ?
(ङ) पावकः कं न दहति ?

5. पूर्ण वाक्येन उत्तरत। (पूर्ण वाक्य मे उत्तर दीजिए):-

अंक – 1

- (क) भगवान् कृष्णः कदा सम्भवति ?
(ख) जनानाम् अधिकारः केषु न अस्ति ?
(ग) मनः कीदृशम् अस्ति ?
(घ) आत्मानं कानि न छिन्दन्ति ?
(ङ) गीतायां कति अध्यायाः सन्ति ?

6. मूल्याधारित प्रश्नानां उत्तरं लिखन्तु (मूल्याधारित प्रश्नों के उत्तर लिखिए):-

अंक – 2

- (क) अस्माकं शरीरे कः अजरः अमरः च अस्ति ?
(ख) साधूनां परित्राणं किमर्थम् आवश्यकम्?
(ग) गीता कः कस्मै श्रावयति ?

7. दीर्घ - उत्तरीय प्रश्नाः

i. श्लोकं प्रपूर्य श्लोकार्थं लिखत। (श्लोक को पुरा करके श्लोकार्थं लिखिए):-

अंक – 3

- क) “यदा यदा हि ?
ख) “नैनं छिन्दन्ति ?
ग) परित्रानाय साधूनां विनाशाय ?

पाठ – 8 –कर्तव्यपरायणः बालकः

3. प्रदत्तान् शब्दानाम् अर्थान् लिखन्तु (दिये गये शब्दों के अर्थ लिखिए):-

अंक – 0.5

- (क) उच्चैः (ख) कुसुमानि (ग) वायुः (घ) दरिद्राः
(ङ) ह्यः (च) सहिष्यन्ते (छ) गृहे

4. एकपदेन उत्तरत I (एक पद मे उत्तर दीजिए):-

अंक – 0.5

- (क) ऋतु : का अस्ति ?
- (ख) शीतकाले कीदृशः वायुः प्रवहति ?
- (ग) कः विस्मितः अभवत् ?
- (घ) श्रेष्ठी बालकाय कति रूप्यकाणि अयच्छत् ?
- (ङ) बालकस्य कः रोगाक्रान्तौ आस्ताम् ?

6. पूर्ण वाक्येन उत्तरत (पूर्ण वाक्य मे उत्तर दीजिए):-

अंक – 1

- (क) बालकः कस्य गृहं अगच्छत् ?
- (ख) शीत ऋतौ कः प्रवहति ?
- (ग) श्रेष्ठी बालकं किम् अपृच्छत् ?
- (घ) श्रेष्ठी बालकाय किम् अयच्छत् ?

6. मूल्याधारित प्रश्नानां उत्तर लिखन्तु (मूल्याधारित प्रश्नो के उत्तर लिखिए):-

अंक – 2

- (क) श्रेष्ठी कीदृशः आसीत् ?
- (ख) बालकः कथं शीतकाले – अपि पुष्पविक्रयं करोति स्म ?
- (ग) बालकः कीदृशः आसीत् ?

● निर्देशानुसार उत्तरत | (निर्देश के अनुसार उत्तर दें)

अंक – 1 x 5

- i) 'मा कर्मफल हेतु' इत्यत्र अव्यय पदं किम् ?
- ii) 'श्रुत्वा' इति पदे कः प्रत्यय अस्ति ?
- iii) 'गृहित्वा' इति पदे कः प्रत्यय अस्ति ?
- iv) ' रूप्यकानी वस्त्रानी च ' इत्यत्र अव्यय पदं किम् ?
- v) वस्त्रपुतं पिवेत् |
- vi) 'सर्वेषु गतिः वर्तते' इत्यत्र क्रियापदं किम् ?
- vii) ' पुतं ' शब्दस्य अर्थं लिखत ?
- viii) 'सुग्रीवस्य'पदस्य विभक्ति लिखत ?
- ix) 'सृजाम्यहम्'पदस्य सन्धि विच्छेद कुरुत ?
- x) 'परित्रानाय' इति पद का विभक्ति ?

खण्ड – ग

1. शब्दरूप लिखें |

अंक – 1x5

- i) 'अस्मद्' द्वितीया विभक्ति एकवचन ?
- ii) 'युष्मद्' द्वितीया विभक्ति द्विवचन ?
- iii) 'साधु' द्वितीया विभक्ति बहुवचन ?
- iv) 'मुनि' चतुर्थी विभक्ति एकवचन ?
- v) 'अस्मद्' षष्ठी विभक्ति एकवचन ?
- vi) 'अस्मद्' पञ्चमी विभक्ति एकवचन ?
- vii) 'साधु' सप्तमी विभक्ति बहुवचन ?
- viii) 'युष्मद्' तृतीया विभक्ति एकवचन ?
- ix) 'मुनि' द्वितीया विभक्ति एकवचन ?
- x) 'साधु' चतुर्थी विभक्ति एकवचन ?
- xi) 'युष्मद्' द्वितीया विभक्ति बहुवचन ?
- xii) 'मुनि' सप्तमी विभक्ति द्विवचन ?

2. धातुरूप लिखें |

अंक – 1x 5

- i) 'भू' धातु लट् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन ?
- ii) 'पा' धातु लृट् लकार उत्तम पुरुष द्विवचन ?
- iii) 'भू' धातु लोट् लकार मध्यम पुरुष एकवचन ?
- iv) 'पा' धातु लङ् लकार प्रथम पुरुष एकवचन ?
- v) 'पा' धातु लट् लकार प्रथम पुरुष द्विवचन ?
- vi) 'भू' धातु विधिलिं लकार मध्यम पुरुष बहुवचन ?
- vii) 'पा' धातु लट् लकार उत्तम पुरुष द्विवचन ?
- viii) 'भू' धातु लङ् लकार प्रथम पुरुष बहुवचन ?
- ix) 'भू' धातु लट्लकार मध्यम पुरुष एकवचन ?
- x) 'पा' धातु विधिलिङ् लकार प्रथम पुरुष द्विवचन ?
- xi) 'पा' धातु लृट् लकार उत्तम पुरुष एकवचन ?
- xii) 'पा' धातु लट् लकार उत्तम पुरुष बहुवचन ?
- xiii) 'भू' धातु लोट् लकार मध्यम पुरुष एकवचन ?
- xiv) 'पा' धातु लङ् लकार मध्यम पुरुष द्विवचन ?
- xv) 'भू' धातु लट् लकार उत्तम पुरुष बहुवचन ?
- xvi) 'पा' धातु विधिलिङ् लकार प्रथम पुरुष एकवचन ?

3. प्रत्यय युक्त करके लिखें।

अंक- 0.5

- i) खाद् + क्त्वा =
- ii) गम् + क्त्वा =
- iii) दृश् + क्त्वा =
- iv) रुच् + क्त्वा =
- v) पा + क्त्वा =
- vi) नम् + क्त्वा =
- vii) वच् + क्त्वा =
- viii) श्रु + क्त्वा =
- ix) पठ् + क्त्वा =
- x) भू + क्त्वा =
- xi) लिख् + क्त्वा =

4. सन्धि करें।

अंक - 1

- i) अति + आचार =
- ii) देव + ऋषिः =
- iii) भानु + उदयः =
- iv) सप्त + ऋषि =
- v) न + एनम् =
- vi) तदा + आत्मानाम् =
- vii) गै + अकः =
- viii) इति + आदि =
- ix) समर + आलय =
- x) नै + अक् =

5. पत्रलेखन।

अंक - 5

1. भवतः जन्मदिवसस्य शुभ अवसरे निमन्त्रणाय पत्रं लिखत (अपने जन्मदिन मे आने के लिये मित्र को पत्र, मञ्जूषा मे दिये गये शब्दों की सहायता से पुरा करिये)

मञ्जूषा – वर्धस्व , तत्रास्तु , निमन्त्रितः , गुरुवासरे , अशोकविहारतः, गृहे I

प्रयाग
दिनांक:
प्रियमित्र.....

नमो नमः ,

अत्र कुशलंI अहं सहर्षं सूचयामि यत् आगामिनिमम जन्मदिवसःअस्ति I
अस्मिन् उपलक्ष्ये ममएकः लघुसमारोहः भविष्यति I भवान् तस्मिन् सादरं
.....अस्ति I कार्यक्रमः सायं सप्तवादने भविष्यति I यथासमयम् आगत्य समारोहस्य शोभां
.....I

भवतः सखा

.ii. स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन् मञ्जूषायाःसहायतया मित्रं प्रति लिखितम् इदं पत्रम् उचितैःपदैः पूर्यत :-

नमस्कारः,बिन्नागुडी,विद्यालयः,विनम्राः,मित्रम्, कुशली,शोभनः,अध्यापकाः,लेखिष्यामि

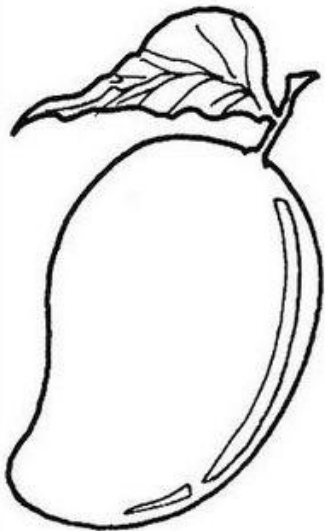
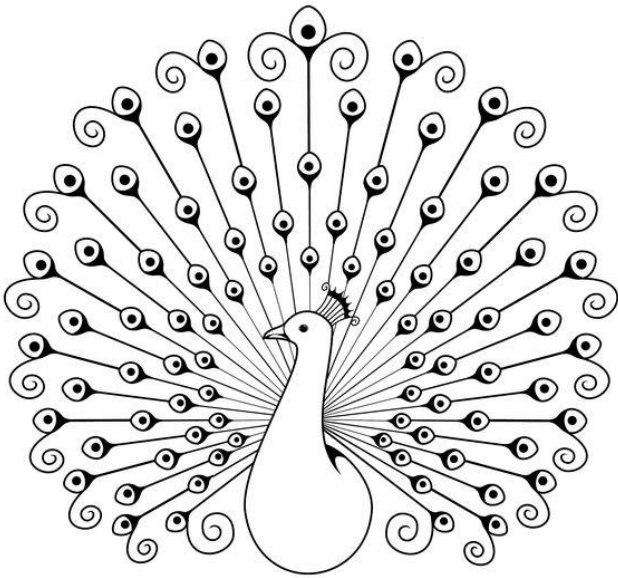
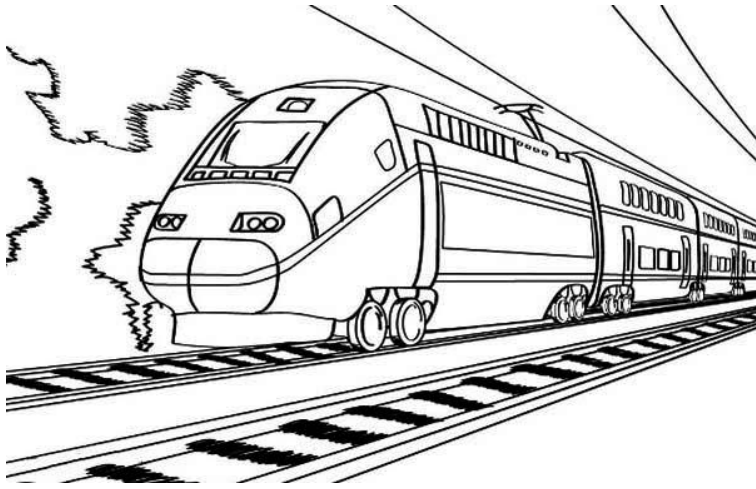
दिनांक:.....

पश्चिम् बङ्गात्
प्रिय मित्र !
.....I

अहम् अत्रअस्मि I अहं अधुना स्वविद्यालयस्य वर्णनं कर्तुम् इच्छामि I मम
.....अतीवअस्ति I अस्माकंमनोयोगेन पाठयन्ति I सर्वे
छात्राःअपिसन्ति I विस्तरेण पुनःI
भवदीय

6. चित्र देखकर पांच वाक्य लिखिए |

अंक- 5

.....